

Recente roofvogelliteratuur

Rob G. Bijlsma

Biemans J. 1998. Twee succesvolle broedsels van Slechtvalken in Limburg. Slechtvalk Nieuwsbrief 4(1): 7.

Op vaste plekken 2x 3 jongen grootgebracht, namelijk 1 vrouw en 2 mannen (op 24 juni nog compleet) en 2 vrouwen en 1 man (op 28 mei eerste uitgevlogen). Laatste broedgeval betreft stelletje brokkenpiloten, één jong eindigend in kolenbunker (weer opgelapt en losgelaten) en ander jong door affakkelvlam vliegend waardoor de vlaggen van zijn slagpennen afschrooiden (zal in asiel door eerste complete rui heen worden geholpen).

Chancellor R.D., Meyburg B.-U. & Ferrero J.J. (eds.). 1998. Holarctic birds of prey. Adenex, Mérida/World Working Group on Birds of Prey and Owls, Berlin. 680 pp. ISBN 84-605-7398-2. £ 15.- bij intekening.

Dit zijn de proceedings van een roofvogelconferentie in Spanje in april 1995. Het boek is onderverdeeld naar vorderingen in de moleculaire systematiek van roofvogels en uilen, broedbiologie, bescherming (nadruk op gieren), fokken als middel om populaties in stand te houden (gieren en Slechtvalk), biologie en bescherming van Holarctische uilen, pesticiden en roofvogels, socio-economische aspecten van roofvogelbescherming en trek van roofvogels. Hiermee lijkt dit deel erg op voorgaande (*Raptor conservation today* uit 1994, *Raptors in the modern world* uit 1989, *Conservation studies on raptors* uit 1985, en *Proceedings* uit 1977 en 1964). Veel verhalen in dit boek zijn overigens al in vakbladen gepubliceerd. Niettemin een zinvolle aanschaf voor iedere geïnteresseerde in roofvogels en uilen, zeker gezien de schappelijke prijs. In de komende Takkeling zullen een aantal artikelen uit deze proceedings nader worden genoemd.

Clark W.S. 1998. First North American record of a melanistic Osprey. Wilson Bulletin 110: 289-290.

Gezien en gefotografeerd op 4 maart 1997 (Florida); zat er al min. 3 jaar, bouwde nest, niet in gezelschap van andere Visarenden gezien.

Dijk J. Van. 1998. De Slechtvalk broedt weer in Groningen. Slechtvalk Nieuwsbrief 4(1): 3-5.

Broedgeval op kraaiennest in hoogspanningsmast in de Eemsmond: van de 2 jongen (2 juni: 4-5 dagen oud) vliegt een vrouwtje uit. Prooien: 1 Grutto, 3 Tureluurs, 2 Watersnippen, 1 Bosruiter, 4 Kieviten, 12 Spreeuwen, 2 Sierduiven, 1 Zanglijster.

García J.T. & Arroyo B.E. 1998. Migratory movements of western European Montagu's Harrier *Circus pygargus*: a review. Bird Study 45: 188-194.

Gebaseerd op 152 terugmeldingen van geringde vogels (tot 1993). Twee hooftrekroutes van Grauwe Kieken: Gibraltar en Sicilië. Mogelijk circulaire trek, gezien grotere frequentie van trek in najaar bij Gibraltar en dito in voorjaar in Sicilië. Waarschijnlijk ontstaan door circulaire verplaatsingen binnen Afrika. Lage terugmeldkans van eerstejaarsvogels doet vermoeden dat onbekend aantal in hun eerste zomer niet naar de broedgebieden terugkeert.

Gavin T.A., Reynolds R.T., Joy S.M., Leslie D. & May B. 1998. Genetic evidence for low frequency of extra-pair fertilizations in Northern Goshawks. Condor 100: 556-560.

Per legsel copuleert een havikpaartje 500-600x. Wordt gezien als strategie van mannetje om vaderschap over eieren veilig te stellen. Dit bloedonderzoek in Arizona toonde aan dat bij 39 volledig onderzochte havikfamilies het genotype van slechts 1 van de 77 jongen niet consistent was met dat van de ouders (9.4% in 1991, 0% in 1992 en 1993). Buitenechtelijke copulaties zijn waarschijnlijk erg zeldzaam, wat al vermoed werd op grond van sociaal monogame paarband, territoriale gedrag, grote nestafstanden en synchrone broedcyclus.

Geneijgen P. van. 1998. Een laat maar succesvol broedsel van Slechtvalken in Nijmegen.

Slechtvalk Nieuwsbrief 4(1): 8.

Een vrouwtje vliegt uit; eerste ei rond 30 april gelegd.

Geneijgen P. van & Nijboer G. 1998. Slechtvalken broeden voor het eerst in Noord-Brabant; zonder succes. Slechtvalk Nieuwsbrief 4(1): 5-6.

In nestkast op locatie I (aanwezig sinds 1994): adult man (ongeringd) en 2kj vrouw (idem), laatste wordt door ongeringde adulte vrouw verdreven. Op 16 maart 3 eieren, op 18 april 2 (derde ei al enige dagen kapot). Op 22 april vrouw 'hoog' broedend. Bij controle op 27 april 1 kapot ei met volgroeid jong. Waarschijnlijk mislukt door te krappe nestkast (ruime nestkast hing hoger op zelfde locatie, maar werd genegeerd).

Gildi R. 1998. Lanner Falcon robbing Black Kite. Brit. Birds 91: 283.

Twee pogingen voedsel stelen van Zwarte Wouw door juv. Lannervalk (1x succesvol, 1x elkaar vastgrijpend en gezamenlijk vallend).

Goldstein M.I. 1997. Toxicological assessment of a neotropical migrant on its non-breeding grounds: case study of the Swainson's Hawk in Argentina. M.S. Thesis, Clemson Univ., Clemson, South Carolina. 126 pp. Abstract in Wingspan 7(2): 8.

Met satellietzenders uitgeruste Swainson's Buizerds werden naar hun overwinteringsgebied op de Argentijnse pampa's gevolgd; hier bleek zich massale sterfte voor te doen (5093 karkassen gevonden) door gebruik van het insecticide MCP. De Buizerds zijn insectivoor, en kregen dodelijke hoeveelheden MCP binnen. In samenspraak met boeren, de chemische industrie en lokale vogelwerkgroepen werd insecticidegebruik aangepast, zodat veel minder sterfte optrad. Zonder gezenderde vogels zou dit nooit (of pas veel later) zijn ontdekt!

Harmata A.R. & Montopoli G.J. 1998. Pied plumage in Bald Eagles. J. Field. Ornithol. 69: 326-335.

Bonte vlekken in verenkleed van Bald Eagle ontdekt onder adulte en jonge vogels in NW-Wyoming en ZO-Idaho tussen 1979-89, en wel pas nadat ervaren ornithologen nestjongen in de hand kregen. Consistentie in optreden viel samen met bepaalde individuen (alleen vrouwtjes) en is waarschijnlijk uniek voor Greater Yellowstone.

Hauff P. 1998. Bestandsentwicklung des Seeadlers *Haliaeetus albicilla* in Deutschland seit 1980 mit einem Rückblick auf die vergangenen 100 Jahre. Vogelwelt 119: 47-63.

Van enkele paren begin 20ste eeuw gestaag gegroeid naar ruim 100 paar in jaren vijftig, vooral door verminderde vervolging. Stagnatie in 1950-80 door pesticidengebruik in landbouw. Sinds 1980 sterk gegroeid naar voorlopig maximum van 301 paren in 1997. Groei gepaard gaande met toename broedsucces (van 20% naar 50-60% succesvol) en toename van jongental/paar (van 0.2/paar naar 0.8-0.9/paar) in 1981-97. Tot 1980 omvatte het broedgebied van de Zeearend in Duitsland 41.500 km², daarna is er nog eens 24.000 km² bijgekomen. Broedgevallen inmiddels gemeld ten westen van Hamburg, ten noorden van Hannover en ten westen van Kiel, behoorlijk dicht bij Nederland dus. De deur komt eraan!

Jones M. 1998. Eurasian Sparrowhawk entering building. Brit. Birds 91: 282.

11 jan. en 5 feb. 1995: vrouwtje Sperwer vliegt gebouw binnen; niet met prooi naar buiten zien komen.

Robbrecht G. & van Geneijgen P. 1998. De Slechtvalk in België in een stroomversnelling: de resultaten van 1997 en 1998. Slechtvalk Nieuwsbrief 4(1): 9-10.

In 1998 5 paar met 15 uitgevlogen jongen, tegen 2 paar met 1 jong in 1996 en 3 paar met 8 jongen in 1997. In 1998 eerste broedgeval op rotswand in Ardennen, rest in nestkasten.

Klaassen R. 1998. Onderzoek naar de herkomst van Nederlandse Slechtvalken. Slechtvalk Nieuwsbrief 4(1): 11-12.

Vraagt veren van Slechtvalken in verband met extractie van microstalliëten uit DNA (Droevendaalses-teeg 101, 6708 P Wageningen: 0317-421807).

Lehman R.N., Carpenter L.B., Steenhof K. & Kochert M.N. 1998. Assessing relative abundance and reproductive success of shrubsteppe raptors. J. Field Ornithol. 69: 244-256.

Moelijk voor te stellen voor Nederlandse veldwaarnemers, waar nadruk altijd ligt op absolute telmethodes, maar elders worden dichtheid en broedsucces vaak met relatieve telmethodes bepaald, vooral waar het om waanzinnige lappen grond gaat. In de struiksteppen van ZW-Idaho werden in random geselecteerde plots vier methodes met elkaar vergeleken: punttellingen, lijntransecten en twee kwadraten van verschillende omvang; dit alles gerelateerd aan de benodigde inspanning (uren werk). Elke methode had nadelen (voor dichtheidbepaling het minst in transecten), waardoor soms populatiepieken van ene op andere jaar werden gemist (Velduil), veelal onduidelijk was of een paar eieren had gelegd (zelfs in het kleinschalige Nederland lang niet altijd makkelijk vast te stellen) dan wel succesvol had gebroed.

Marmol P. Del. 1997. Contribution à l'étude de la Buse variable (*Buteo buteo*) en Belgique: mortalité et mouvements. Aves 34: 143-155.

Analyse van 617 terugmeldingen van in België geringde en teruggemelde Buizerds. Sterfte in eerste jaar berekend op 48%. Meeste sterfte vindt direct na uitvliegen plaats, gevolgd door piek in winter en voorjaar; in latere levensjaren ontbreekt de piek in zomersterfte. Belgische broedvogels zijn standvogel, met dispersie van 40% van individuen over afstanden van 50-100 km in augustus-oktober. Aandeel trekkers wordt op 6% gesteld. Van buitenaf influx van vogels uit Noord-Duitsland, Denemarken en Zuid-Zweden. Me dunkt dat de in Mauretanië teruggemelde Buizerd (geringd in september-oktober in België) een Wespendif is.

Newton I. & Rothery P. 1998. Age-related trends in the breeding success of individual female Sparrowhawks *Accipiter nisus*. Ardea 86: 21-31.

Tot en met vijfde levensjaar verbeterde de jongenproductie (door toename van broedsucces en toename van gemiddeld aantal uitgevlogen jongen/nest) van vrouwelijke Sperwers, daarna nam deze af. Dit werd veroorzaakt door echte leeftijdsafhankelijke prestaties van individuele vrouwtjes, niet omdat er verhoudingsgewijs steeds meer 'goede' vrouwtjes in de populatie overbleven met het vorderen der jaren. De oudste nestelende vrouwtjes waren 9 jaar.

Nordheim F. 1998. Sperwers op stand. Artis 44(3): 70-75.

Verhalend stuk met schitterende foto's op locatie van twee sperwerbroedgevallen in centrum Amsterdam in 1998: 1 in Artis (15 m hoge beuk) en 1 in tuin Herengracht (walnoot; het inmiddels fameuze geval met 7 eieren). Voor onderzoekers van bos- en cultuurlandsperwers nogal bijzonder, gezien combinatie met house-muziek, dood jong in kooi chimpansee en nestobservatie vanuit huiskamer! In hele Amsterdamgebied wordt stand Sperwer op 30 paar geschat (o.a. Flevopark, Oosterbegraafplaats, omgeving Diemerzeedijk, Amsterdamse Bos).

Olech B. 1997. Diet of the Goshawk *Accipiter gentilis* in Kampinoski National park (Central Poland) in 1982-1993. Acta Orn. 32: 191-200.

Gebaseerd op jaarrond prooiverzamelen (n=1086, waaronder 64 vogel- en 6 zoogdiersoorten), overwegend in bos. Hoofdprooi was Postduif (52% in aantal, 48% in biomassa). 's Winters was Postduif naar verhouding belangrijker dan in zomer; in laatste periode grotere prooi diversiteit. Vergelijking in prooi keus tussen 1956-58 (n=362) en 1986-92 (n=383) toont afname van hoenders en Spreeuw, toename van Vlaamse Gaai, lijsters en spechten en min of meer gelijk blijven van Postduif, kraaiachtigen (excl. gaaien) en kippen. Postduiven zijn hoe dan ook erg belangrijk voor Haviken.

Ortlieb R. 1998. Der Schwarzmilan. Neue Brehm-Bücherei 100. Westarp Wissenschaften, Hohenwarsleben. 176 pp. ISBN 3-89432-441-4. Prijs f57.20.

Een nieuw deel uit de NBB-reeks, nadat eerder (1971) de Zwarte Wouw was behandeld door Makatsch. Volgt zelfde stramien, met aaneenrijging van feitjes, hier en daar opgefleurd met anecdotes maar zonder te komen tot een meer algemeen beeld waarin de feiten hun plaats en betekenis krijgen. Aardig is wel de beschrijving van een echt onvolwassen kleed (in 2de en 3de kalenderjaar) en de verandering van iriskleur van bruin naar geel in het achtste levensjaar (daarvoor bruin!)(al vraag ik me af of dat werkelijk zo is; bij roofvogels van vergelijkbare grootte krijgen dergelijke veranderingen veel eerder hun beslag). Pas op pagina 96 kwam ik er achter dat de gegevens van Anders betrekking hadden op

volièrevogels (naar sekse gescheiden gewichten van jongen, legselgrootte, legbegin). Soms vreemde conclusies, zoals variatie in legbegin niet beïnvloed door weersomstandigheden maar door verandering paarsamenstelling en gevechten rond nesten (voedselaanbod wordt niet eens genoemd), gebaseerd op één volièrepaar dat jaarlijks op 20-23 april met broeden begon. Ook de opmerkingen over de secundaire seksratio zijn dubieus: hoezo is de jongensamenstelling op nesten waarschijnlijk wetmatig 1 man + 2 vrouw (12x op 28 nesten)? Zijn de jongen wel goed gesekest (zeker gezien het enorme leeftijdsverschil tussen de jongen van 1 nest), is de steekproef niet erg klein? Het boekje is verlichtigd met foto's (kwaliteit stuk beter dan bij oudere NBB-delen), gelijmd (helaas niet ingenaaid) en gedrukt op goed papier. Bevat mondjesmaat nieuwe informatie.

Peter D. & Kestenholz M. 1998. Sturzflüge von Wanderfalken *Falco peregrinus* und Wüstenfalken *F. peregrinoides*. Orn. Beob. 95: 107-112.

Met behulp van doelvolgradar werd de exacte duiksnelheid van Slechtvalk en Barbarijse Slechtvalk berekend: maximum van resp. 130-184 km/uur en 150-158 km/uur (afhankelijk van hellingshoek duikvlucht). 184km/uur is snelste vlucht ooit geregistreerd voor een vogel.

Rebecca G.W. & Bainbridge I.P. 1998. The breeding status of the Merlin *Falco columbarius* in Britain in 1993-94. Bird Study 45: 172-187.

Naar schatting 1300±300 paar Smellekens in Engeland, Schotland en Wales. In alle gebieden waar vergelijking met telling in 1983-84 mogelijk was, was populatie toegenomen of stabiel gebleven. Echter, op langere termijn achteruitgang. Bovendien veel paren in relatief klein gebied, dus kwetsbaar. **Riedstra B., Dijkstra C. & Daan S. 1998. Daily energy expenditure of male and female Marsh Harrier nestlings. Auk 115: 635-641.**

Bij wilde paren Bruine Kiek werden de dagelijkse energiekosten van mannelijke en vrouwelijke jongen gemeten: mannetjes waren gemiddeld 20% lichter dan vrouwtjes, hadden per dag 19% minder energie-uitgave en namen 20% minder gemetaboliseerde energie op. Kortom, de energie-omzetting was gekoppeld aan het lichaamsgewicht. Omdat de secundaire sexratio bij Bruine Kieken 55% (mannetjes) is, en 45% van de totale energiebehoefte binnen een nest met een zoon en een dochter voor rekening van de zoon komt, is de secundaire sexratio exact wat je zou verwachten volgens Fisher's theorie.

Schoppers J. 1998. Roofvogeltrek over de Eltenberg in 1979-97. Vlerk 15: 69-76.

Gelegen tussen Elten (D) en Spijk (Gld) op Duits grondgebied, hoogste punt 80 m boven NAP. Samenvatting van 103 najaarstellingen (376.5 uur), meest tussen 9 en 15 uur. Per soort een bewerking: Wespandief (56 ex.), Zwarte Wouw (1), Rode Wouw (7), Bruine Kiek (19), Blauwe Kiek (43), Havik (28), Sperwer (957), Buizerd (3517, dagmaximum van 369), Ruigpoot (2), Visarend (8), Torenvalk (54), Roodpootvalk (8), Smelleken (19), Boomvalk (60) en Slechtvalk (5). Voor Sperwer en Buizerd worden doortrekgrafieken over de dag en het seizoen gegeven. Enige informatie over groeps grootte, sekse en leeftijd (al zal de opgave bij Smelleken niet kloppen).

Selås I. 1998. Rovfuglsynet før og nå - med særlig vekt på hønehaugen. Vår Fuglefauna 21: 53-59.

Overzicht van roofvogelvervolging in Noorwegen, speciaal met betrekking tot Havik. Zelfde beeld als elders in Europa. Geheel in het Noors.

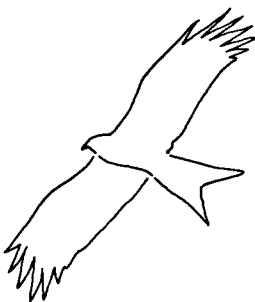
Stok J. 1998. De boomvalk als broedvogel in de Alkmaarse Hout. Kleine Alk 16(2): 2-12.

Geen broedgevallen, soms wel aanwezigheid, van Boomvalken in 1959-62, 1968, 1974-81 en 1983-84 (in tussenliggende jaren niet gekeken/geïnvventariseerd), in 1991 ≥ 1 jong uitgevlogen, in 1992 paar tp (0 jongen), in 1993 paar tp, geen jongen, in 1994 2 jongen uitgevlogen (derde in asiel), in 1995 2 jongen (nog op 8 okt prooi-overdracht, laatste waarneming 12 okt), in 1996 2 jongen (eind sep nog tp, maar ouders al weg), in 1997 paar tp (adult naar asiel), geen jongen.

Swieten R. van. 1998. Roofogelinventarisatie Horsterwold, Hulkesteinse Bos en Vaartbos in 1998. Nieuwsbrief Werkgroep Avifauna Flevoland 1: 10-14.

Zeer snelle rapportage van roofvogelkarteringen in Zuidelijk Flevoland: 3109 ha Horsterwold, 899 ha Hulkestein, 511 ha Vaartbos! Overzicht van de broedresultaten van Buizerd en Havik over 1993-98,

en daarnaast waarnemingen van Sperwer, Wespandief, Boom-, Toren- en Roodpootvalk (die laatste uiteraard niet broedend), Rode Wouw (idem) en Blauwe en Grauwe Kiek (idem) en Bruine Kiek (1 paar met 3 jongen Stille Kern).

Werkgroep Roofvogels Zeeland. 1998. Jaarverslag Roofvogelwerkgroep Zeeland 1997. Provincie Zeeland. 48 pp.

Uitgebreide verslaglegging van broedresultaten in 1995-97, bij Torenvalk zelfs vanaf 1988 (Walcheren). Zeer goed gedocumenteerd en per paar informatie over locatie, broedsucces en leeftijd ouders (door Henk Castelijns). Verder gegevens over overwintering en slaappleaats van kiekendieven door Wout Bassie, wintertelingen van roofvogels in Zeeland door Ralf Joosse. Uitmuntend overzicht voor de lokale medewerkers!

Woets D. 1998. De Havik *Accipiter gentilis* als broedvogel in De Weerribben 1980-1997 (deel I en II). De Noordwesthoek 25: 51-58, 85-91.

Overzicht van territoria en nesthoudende en succesvolle paren in De Weerribben sinds eerste waarneming in 1980 (stijging naar 7-10 paar in 1988-97), inclusief broedsucces (75-89 paren in 108-111 territoria kwamen tot broeden (minimaal 97 uitgevlogen jongen). Van 46 paren met bekende uitkomst waren er 37 succesvol. Onder prooien domineerden kraaiachtigen (29% van 83 prooien, vooral Zwarte Kraai), verder veel duiven (17%), zangvogels (16%) en watervogels (10%); echter vrijwel geen zoogdieren.

Woutersen K. & Platteeuw M. 1998. Atlas of the birds of Huesca: Birdwatching in the Central Spanish Pyrenees and the Ebro valley. Kees Woutersen Publicaciones, Huesca. ISBN 84-605-7422-9. 327 pp. Te bestellen door f50.- over te maken op giro 4161016 t.n.v. C. Woutersen.

Nederlandse vogelaars doen steeds vaker onderzoek in het buitenland, resulterend in standaardwerken als Birds of Egypt (Meininger & Mullié), Birds of Cape Verde Islands (Hazevoet), Mauretanië- en Siberië-onderzoek naar steltlopers en ganzen (WIWO), en ga maar door. Daar is nu een verspreidingsatlas voor het centrale deel van de Spaanse Pyreneeën bijgekomen. Het boek is tweetalig (Engels en Spaans) en zodoende voor een breed publiek bereikbaar. De verspreidingsgegevens (kwalitatief, 10x10 km-blokken) zijn door 156 personen uit 18 verschillende landen verzameld in 1976-87, en worden voor de 4 seizoenen apart weergegeven. Niet alleen broedvogels worden behandeld, maar ook wintergasten en doortrekkers. De opzet is eenvoudig gehouden, wat de helderheid ten goede komt: per soort 1 pagina met 4 kaartjes (helaas zonder hoogtelijnen of rivieraanduiding), een grafiek met frequentie van voorkomen per maand, uitleg (aantallen, soms dichtheid, voorkomen in tijd en ruimte, doortrek) en een tekening. Zeldzame soorten zijn achterin gebundeld, met 1 kaart en een korte tekst. Introducerende hoofdstukken beschrijven het landschap, de werkwijze en de geschiedenis van de plaatselijke ornithologie. Karakteristieke landschappen met de erbij horende vogels worden beschreven vanuit het perspectief van de natuurbescherming, maar zijn ook goed bruikbaar voor de bezoekende vogelaar om een indruk te krijgen waar wat te zien is. Het boek is uitstekend uitgegeven, gebonden en wel, en goed gedrukt (zwart-wit foto's opvallend helder). Voor iedere Spanje-liefhebber een must, en helemaal voor mensen met een zwak voor de Pyreneeën.

Zahavi A. & Zahavi A. 1997. The handicap principle: a missing piece of Darwin's puzzle. Oxford University Press, New York. XVI + 286 pp. ISBN 0-19-510035-2. Prijs f65.-.

Een fascinerend boek dat ingaat op het waarom van gedrag, vooral gedrag dat (aanzienlijke) risico's met zich meebrengt voor de brenger van de boodschap. Darwin vroeg zich al af wat extravagantie voor evolutionaire voordelen kon hebben (denk aan de staart van de Pauw). De Zahavi's introduceren een nieuwe theorie om dit te verklaren. In essentie houdt deze in dat de af te geven signalen (bijvoorbeeld alarmroep bij zien van predator) betrouwbaar moeten zijn om effectief te zijn, en tevens dat het afgeven van een signaal kosten (hier een handicap genoemd) met zich mee moet brengen voor de brenger ervan. Hoe groter de kosten, hoe duidelijker de brenger laat zien dat hij in topconditie verkeert en dus aantrekkelijk is als partner. In dit licht bezien is altruïstisch gedrag helemaal niet altruïstisch maar bedoeld om het eigen prestige binnen de groep te verhogen. Amotz Zahavi is wereldberoemd geworden door zijn onderzoek aan babblers, sociaal levende vogels met een uitermate complex leefsysteem. Zijn idee van het handicap-principe heeft gaandeweg dit onderzoek vorm gekregen en wordt in het boek uitgebreid belicht. Daarnaast wordt een veelheid van onderwerpen aangeroerd, van sociale insecten tot prooi-predator-relaties, partnerkeus, symmetrie, ritualisatie, geluidenrepertoires, extremiteiten in lichaamsbouw, felle kleuren, geuren, informatiecentra en menselijk gedrag. Zeer de moeite waard, al kan natuurlijk niet alles voor zoete koek worden geslikt (stress-piepen hongerende buizerdjonkies niet omdat ze honger hebben maar omdat ze zich aan een predatie-risico willen blootstellen om zodoende de ouders te dwingen sneller met voedsel te komen?). Niettemin alleen al vanwege de veelheid aan ideeën en de leesbare schrijfstijl een absolute aanrader voor wie in het waarom van gedrag is geïnteresseerd.

Zeiler J.T. 1997. Hunting, fowling and stock-breeding at Neolithic sites in the western and central Netherlands. Proefschrift RUG Groningen, Groningen. 212 pp. ISBN 90-9010914-5. f45.-. (Te verkrijgen bij: J.T. Zeiler, 050-3636726).

Opgravingen op drie plekken (Swifterbant, Hazeldonk, Kolhorn) in West- en Midden-Nederland leverde een schat aan faunaresten op, waaronder van Zeearend, Bruine Kiekendief, ongedetermineerde kiekendieven en niet nader aangeduide *Aquila/Haliaeetus*-arenden.

Zuskinová M. & Majko P. 1998. Slovakia in the struggle against the illegal trade in birds of prey. Environmagazin III, mei 1998: 13.

Beschrijft plundering van nest Steenarend (2 eieren) en daaropvolgende aanhouding in Slowakije. Daders afkomstig uit Tsjechië; één van hen bleek bekende valkenier. Doordat houden en kweken van roofvogels in Tsjechië legaal is, is een levendige handel ontstaan van eieren en jongen van roofvogels broedend in Slowakije (waar Steenarend en Slecht- en Sakervalk nog voorkomen als broedvogel) naar Tsjechië (en vandaar ook verder naar West-Europa). De parallel met Nederland is frappant (vooral Havik, maar ook Slechtvalk).